

Gemeenteraadsverkiezingen
Groningen, 18 Maart 2026

Dossier Kunst,
Deel 1:
Een korte in-
trodunctie in
de praktische
werking van de
lokale politiek

Samengesteld door een lid
van Noord NL Kunstmeenten

Municipal Elections
Groningen, 18 March 2026

Arts Dossier,
Part 1:
A brief intro-
duction to
the practical
workings of lo-
cal politics

Compiled by a member of
North NL Art Commons

Het Nederlandse politieke systeem ziet er in theorie als volgt uit:

Gemeenteraad is de baas. De gemeenteraad beoordeelt het bestuur van de gemeente dat wordt gevormd door het college van burgemeester en wethouders (B en W). De burgemeester is niet gekozen maar wordt benoemd door de Koning. De wethouders zijn altijd verbonden aan een van de partijen in de gemeenteraad en worden door die partijen voorgedragen. De burgemeester is voorzitter van de gemeenteraad en B en W maar heeft geen politieke macht behalve als het gaat om openbare orde en nog een paar taken die niet direct politiek gevoelig zijn. B en W wordt na verkiezingen gevormd door partijen die denken te kunnen samenwerken en op steun van tenminste de helft van het aantal gemeenteraadsleden kunnen rekenen.

Wethouders zijn full-time voor de gemeente aan het werk en krijgen daar een volledig salaris voor. De meeste raadsleden doen hun werk in hun vrije tijd en krijgen daar een vergoeding voor. Meestal bereiden de wethouders met de ambtenaren plannen voor die ze voorstellen aan de gemeenteraad. De gemeenteraad controleert die plannen en kan plannen wijzigen. Als een meerderheid de plannen goedkeurt, kan een plan worden uitgevoerd tenzij het wettelijk niet mogelijk is.

In iedere gemeente in Nederland vinden eens per vier jaar verkiezingen plaats. Dit jaar doen in Groningen 15 verschillende partijen mee. Nu zitten er 12 partijen in de gemeenteraad en een onafhankelijk raadslid. Voor de verkiezingen beloven alle partijen in hun verkiezingsprogramma's wat ze willen doen in de gemeente. Als de verkiezingen geweest zijn gaan partijen met elkaar overleggen wie het college van B en W gaan vormen. Dan wordt gekeken of de plannen een beetje bij elkaar passen en hier begint het grote verschil met de meeste landen.

In Nederland is door de vele partijen het bijna nooit mogelijk dat een partij de meerderheid heeft en dus kan bepalen wat er gaat gebeuren. Een college van B en W wordt altijd gevormd door meerdere partijen en dat betekent dat de meeste plannen het resultaat zijn van een compromis tussen de verschillende partijen. Dit leidt er vaak toe dat kiezers teleurgesteld zijn omdat de plan-

nen waar ze voor gestemd hebben niet helemaal kunnen worden uitgevoerd omdat rekening gehouden moet worden met andere partijen. Niet onbelangrijk is in Nederland dat het goed gebruik is dat in de besluitvorming rekening gehouden wordt wat de minderheid liever zou willen.... oftewel het college van B en W zoekt altijd zo veel mogelijk steun en niet alleen van de eigen partijen. Maar als het moet dan is de helft plus een gemeenteraadslid genoeg om een plan aan te nemen.

Belangrijk om te weten is dat plannen niet tegen de wet in kunnen gaan. Om een raar voorbeeld te noemen: de gemeenteraad kan niet besluiten om de doodstraf in te voeren want de doodstraf is bij wet verboden.

Het komt best vaak voor dat plannen van de gemeente niet kunnen worden uitgevoerd vanwege wetgeving. Dit komt vaak tot uiting als een inwoner of een organisatie bezwaar maakt en uiteindelijk naar de rechter stapt om plannen te laten beoordelen. Als de rechter je gelijk geeft heeft de gemeente de wet overtreden en zal ze haar plannen moeten veranderen of in de prullenbak gooien. De wethouders die niet voor niets zo heten, werken samen met de ambtenaren die de professionals zijn om te voorkomen dat plannen niet volgens de wet uitgevoerd worden. Maar soms gaat dat mis omdat een ambtenaar ook niet alles weet of omdat bij de rechter blijkt dat de wet verkeerd is geïnterpreteerd.

In Groningen waren de afgelopen vier jaar vijf partijen (GroenLinks, PvdA, ChristenUnie, SP en Partij voor de Dieren) in de meerderheid en die vormden samen het college van B en W. Dat betekent niet dat de andere 7 partijen geen invloed kunnen hebben. Ieder gemeenteraadslid of iedere partij kan op eigen initiatief plannen maken en voorstellen. Ook kunnen de plannen van de wethouders bijgesteld worden als bijvoorbeeld de meerderheid van de gemeenteraad toch iets anders wil dan de wethouders. Dat is eigenlijk de belangrijkste taak van de gemeenteraad: controleren of het werk van de wethouders klopt met wat de partijen willen en of de plannen niet tegen wetgeving in gaan.

Juist die belangrijke taak kan door de gemeenteraad heel moeilijk worden uitgevoerd. Gemeen-

teraadsliden zijn immers halve vrijwilligers die de plannen moeten beoordelen die door professionele ambtenaren en full-time wethouders opgesteld zijn. En ongeacht of je wel of niet gestemd hebt, kun je op elk moment proberen individuele raadsleden, partijen of zelfs wethouders te overtuigen om plannen die u maakt aan te passen of plannen in uw voordeel te wijzigen.

Wat heeft dit nu te betekenen in grote lijnen voor de kunst en cultuur zoals hier onder de aandacht wordt gebracht.

Alle partijen hebben zo hun plannen, sommigen misschien ook niet, voor de kunst en cultuur in Groningen. Dat zijn plannen die in de ideale wereld van die ene partij gerealiseerd kunnen worden. Maar zoals gezegd: de plannen van de verschillende partijen passen nooit helemaal op elkaar. En er zijn meer onderwerpen die belangrijk zijn, misschien wel belangrijker: woningbouw, armoede, verkeer, sport. In ieder geval onderwerpen die meer mensen belangrijk zullen vinden dan kunst en cultuur.

En dan is er een nog groter probleem: het geld. De gemeente Groningen heeft een begroting van bijna 1,5 miljard euro per jaar. 500.000 dus ongeveer 0,3 % van het geld wordt aan de cultuurnota besteed en is bedoeld voor het maken van kunst. Er zijn nog wel andere onderdelen van de begroting waar cultuur en kunst uit gefinancierd wordt maar dat hangt er ook vanaf hoe je cultuur (en kunst) precies definieert. In totaal is de begroting voor kunst in 2025 69 miljoen en na aftrek van de inkomsten blijft daar bijna 50 miljoen van over. Dat betekent dat de gemeente in totaal zo'n 5 procent van de begroting aan cultuur in brede zin uitgeeft. Dat is ten opzichte van andere gemeentes niet slecht. Maar veel geld gaat naar grote instellingen als SPOT, het Groninger Museum, Forum, Martini-plaza.

Dus als je naar het geld kijkt is cultuur goed gewaardeerd in Groningen maar het betekent ook dat er heel veel geld naar andere belangrijke en minder belangrijke zaken gaat. En daarover moeten de politieke partijen keuzes maken. Daarbij geholpen door ambtenaren die meestal wel weten wat er wettelijk kan en mag maar soms ook niet. Dus is stemmen niet je enige mogelijkheid om invloed uit te oefenen. Je kunt politici benaderen, je kunt de

ambtenaren die de plannen vaak schrijven benaderen en proberen in gesprek te komen. Actie voeren of naar de rechter stappen als je denkt dat er iets niet klopt zijn extra mogelijkheden. De praktijk leert dat het zeker op gemeentelijk niveau het beste is om georganiseerd met de ambtenaren die de plannen schrijven in gesprek te gaan. Als zij overtuigd raken van jouw meningen of plannen en dat verwerken in voorstellen aan de wethouders en de gemeenteraad levert dat het beste en meeste resultaat op. Dat kost tijd en energie, veel tijd en energie afhankelijk van het onderwerp. Soms is dat de moeite waard en soms niet. Dat zul je altijd zelf moeten beslissen met de mensen waar je voor wilt opkomen.

*Praktijkvoorbeeld politiek rond De Biotoop:
En dan nog het praktijkvoorbeeld dat in ons proces aan de orde kwam. Dat is politiek zoals het gaat. D66 zit nog in de oppositie en deed via een motie het voorstel om de Biotoop meteen zekerheid te geven dat het kan blijven bestaan in zijn huidige vorm*

De wethouder van de PvdA kan dat niet beloven en zou in grote (financiële) problemen kunnen komen als de gemeenteraad het voorstel van D66 accepteert. Dus stemmen bijna alle partijen tegen en zeker de coalitiepartijen want die gaan hun eigen wethouder niet in de problemen brengen. D66 trekt dan het voorstel in om een onafhankelijke case-manager voor de Biotoop te benoemen want dat is alleen zinnig als het eerste voorstel was geaccepteerd.

Alle partijen weten al dat er ook een motie ligt van een aantal partijen om in ieder geval te laten onderzoeken of het plan van Carex kan slagen. Onderzoeken kan altijd dus alle partijen stemmen voor. Ook D66 want die hopen dat uit het onderzoek zal blijken dat de Biotoop kan blijven bestaan. Tegenstemmen zou raar zijn omdat je dan alleen koppig je eigen gelijk wilt halen.

Eindresultaat: er komt een onderzoek naar de plannen. Daar zijn de gebruikers van de Biotoop al heel blij mee en ook zij hopen dat dan blijkt dat de Biotoop kan blijven bestaan zoals Carex heeft voorgesteld. De toekomst zal het leren.

The Dutch political system works as follows: The municipal council is in charge. The municipal council assesses the municipal government, which is formed by the municipal executive (B&W). The mayor is not elected but is appointed by the King. The aldermen are always affiliated with one of the parties in the municipal council and are nominated by those parties. The mayor chairs the municipal council and the municipal executive but has no political power except when it comes to public order and some other tasks that are not political tricky. The municipal executive is formed after elections by parties that believe they can work together and can count on the support of at least half of the municipal council members.

Aldermen work full-time for the municipality and receive a full salary. Most council members do their work in their spare time and receive compensation. The aldermen usually prepare plans with the civil servants, which they present to the municipal council. The municipal council reviews these plans and can amend them. If a majority approves the plans, a plan can be implemented unless it is legally impossible.

Every municipality in the Netherlands holds elections every four years. This year, 15 different parties are participating in Groningen. Currently, there are 12 parties and one independent council member on the municipal council. Before the elections, all parties promise in their manifestos what they want to achieve in the municipality. After the elections, the parties consult with each other to determine who will form the municipal executive. This is where the plans are considered, and this is where the major difference from most countries begins.

In the Netherlands, due to the large number of parties, it is hardly possible for one party to hold a majority and thus determine what will happen. A municipal executive is always formed by multiple parties, meaning that most plans are the result of a compromise between the various parties. This often leads to disappointed voters because the plans they voted for cannot be fully implemented due to the need to take other parties into account.

It's important to note that in the Netherlands, it's

common practice to consider the preferences of the minority in decision-making... in other words, the municipal executive always seeks as much support as possible, not just from its own parties. But if necessary, half of the council plus one member is enough to adopt a plan.

It's important to know that plans cannot violate the law. To give a strange example: the municipal council cannot decide to introduce the death penalty because it is prohibited by law. It's quite common for municipal plans to be unable to be implemented due to legislation. This often manifests itself when a resident or organization objects and ultimately goes to court to have the plans reviewed. If the court rules in their favor, the municipality has violated the law and will have to change its plans or abandon them. The aldermen, in Dutch called wethouders which you can translate as guardians of the law for that reason, work together with the civil servants, who are the professionals, to prevent plans from being implemented illegally. But sometimes things go wrong because a civil servant doesn't know everything, or because the law is found to have been misinterpreted in court.

In Groningen, five parties (GroenLinks, PvdA, ChristenUnie, SP, and the Party for the Animals) held a majority for the past four years, and together they formed the municipal executive. This doesn't mean the other seven parties have no influence. Any municipal council member or party can make and propose plans on their own initiative. The aldermen's plans can also be adjusted if, for example, the majority of the council wants something different from the aldermen. That is actually the most important task of the municipal council: checking whether the aldermen's work aligns with what the parties want and whether the plans violate legislation. This crucial task can be very difficult for the municipal council to perform. After all, council members are semi-volunteers who have to assess the plans drawn up by professional civil servants and full-time aldermen. And at any time whether you voted or not you can try to persuade individual council members or parties or even aldermen to adapt plans you make or changing plans in your favor.

What does this mean, broadly speaking, for arts and culture, as highlighted in this initiative?

All parties have their own plans for arts and culture in Groningen, some perhaps not. These are plans that, in the ideal world of that single party, could be realized. But as mentioned, the plans never completely align with others. And there are more important issues, perhaps even more important: housing, poverty, traffic, sports. In any case, issues that more people will consider important than arts and culture.

And then there's an even bigger problem: money. The municipality of Groningen has an annual budget of almost €1.5 billion. €500,000, or about 0.3% of this money, is spent on the cultural policy directly concerning (making of). There are other parts of the budget that fund culture and arts, but that also depends on how you define culture (and arts). The total budget for 2025 was €69 million, and after deducting revenues, almost €50 million remains. This means that the municipality spends a total of about 5% of its budget on culture in the broadest sense. That's not bad compared to other municipalities. But a lot of money goes to large institutions like SPOT, the Groninger Museum, Forum, and Martiniplaza.

So, if you look at the funding, culture is highly valued in Groningen, but it also means that a great deal of money is spent on other important and less important matters. And the political parties have to make choices about those.

So voting isn't your only way to exert influence. You can approach politicians, you can approach the civil servants who often write the plans and try to engage in dialogue. Taking action or going to court if you suspect something is amiss are additional options. Experience shows that, especially at the municipal level, it's best to engage in organized discussions with the civil servants who write the plans. If they are convinced of your opinions or plans and incorporate them into proposals for the aldermen and the city council, that yields the best and most effective results. That takes time and energy—a lot of time and energy, depending on the topic. Sometimes it's worthwhile, sometimes not. You will always have to decide that yourself with the people you want to stand up for.

Practical example of politics surrounding De Biotoop:

And then there's the practical example that was discussed in our process. That's just how politics goes. D66 is still in opposition and proposed a motion to immediately guarantee De Biotoop's continued existence in its current form. The Labour Party (PvdA) alderman cannot promise this and could face significant (financial) problems if the city council accepts D66's proposal. Therefore, almost all parties voted against especially the parties who form the executive council because they won't cause problems for their alderman. D66 then withdrew the proposal to appoint an independent case manager for De Biotoop, as that only makes sense if the initial proposal had been accepted. All parties already know that there is also a motion from several parties to at least investigate whether Carex's plan can succeed. Investigation is always possible, so all parties voted in favor. This includes D66, who hope the investigation will show that De Biotoop can continue. Voting against would be strange, as they would then only stubbornly insist on their own proposal. Final result: a study will be conducted on the plans. The users of the Biotope are already very pleased with this and they also hope that it will prove that the Biotope can continue to exist as Carex proposed. Time will tell.

